

Mieczysław Sprengel

Edukacja dzieci w Outback w Australii

Kultura i Edukacja nr 4, 98-103

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mieczysław Sprengel

EDUKACJA DZIECI W OUTBACK W AUSTRALII

---

1. Wprowadzenie

Australia to państwo nie tylko znacznie oddalone od pozostałych krajów, lecz również słabo zaludnione. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 2,5 osoby na km². Ten wynik stawia Australię na pierwszym miejscu wśród najślabiej zaludnionych państw świata. Oprócz kilku miast o dużym zaludnieniu Australia posiada olbrzymie bezludne i pustynne obszary. Ludzie mieszkający na tych terenach nie widują się często, a ich kontakty są sporadyczne i mocno ograniczone. W związku z tym dzieci nie chodzą tam do szkoły i nie gromadzą się na zabawie po lekcjach. Oddalone od siebie o kilkaset mil mają łączność ze sobą poprzez Internet lub telefon komórkowy.

2. Szkoły radiowe

Edukacja szkolna odbywa się jednak w inny sposób. Najbardziej sprawdzonym środkiem do tego celu jest system radiowego połączenia RFDS. Pierwsza baza nadawcza tego radia i jednocześnie pierwsza szkoła radiowa powstała 8 czerwca 1951 roku w Alice Springs. Początki tej szkoły możemy odnotować w roku 1950. Placówka ta była pierwszą szkołą tego typu na świecie¹. W ten sposób zabezpieczono w bogatszą wersję potrzeby edukacji podstawowej, które oparte były dotychczas tylko na kursach korespondencyjnych. Materiał do kursów i szkół tego typu jest określony przez Ministerstwo Edukacji, aczkolwiek adaptacji materiału dokonuje nauczyciel, który wie, jakich treści potrzebuje konkretny uczeń. Nauczyciele znają bardzo dobrze swoich uczniów,

---

¹ J. Einfeld, *Life in the Australian Outback*, Farmington Hills 2003, s. 55.

ponieważ klasy są małe (przeważnie liczą 7–12 uczniów), dzięki czemu nauczyciel zna podopiecznych bardzo dobrze i może poświęcić im więcej uwagi. Ten styl nauczania w Australii ma wybitnie osobisty charakter.

Jak wygląda plan tygodniowych zajęć w takiej szkole? Po odczytaniu obecności nauczyciel prowadzi lekcję, zadając pytania i odsłuchując odpowiedzi. Te sesje mają za zadanie rozwinać pomysły i koncepcje zawarte w materiale korespondencyjnym. Dla przykładu lekcje w poniedziałek, dla piątego stopnia odpowiadającego poziomowi dla dzieci dziesięcioletnich, rozwijać mają słownictwo i umiejętności wymowy, we wtorek odbywają się lekcje z matematyki, w czwartek lekcje z języków, w piątek specjalne lekcje poświęcone na bibliotekę. System radiowego połączenia jest również używany w rozmaitych innych kursach, np. gotowania, pierwszej pomocy, muzyki i sztuki².

3. Australijski system edukacyjny

Australijski system edukacyjny jest modelem w dużym stopniu przyjętym ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Edukacja podstawowa i średnia opiera się na zasadach z lat 70. i odrzuca tradycyjne systemy nauczania, podkreśla indywidualność jednostki, jej prawo do wyboru, prawo do rozumienia czego się uczy, prawo do uczenia się tego, co jest dla niej ważne, i prawo do przyjemności czerpanej z nauki.

W Australii istnieją dwie szerokie kategorie szkolnictwa – państwowe i prywatne (w tym kościelne). Edukacja zaczyna się od klasy zerowej, a kończy na dwunastej, czyli maturalnej. Nauka jest obowiązkowa przez 10 lat, ale można kontynuować naukę również w klasie 11 i 12 i następnie zdawać egzaminy końcowe, czyli maturę, która jest jednocześnie egzaminem na studia uniwersyteckie lub kursy pomaturalne. Rok szkolny w szkołach podstawowych i średnich rozpoczyna się pod koniec stycznia i trwa do połowy grudnia. Od połowy grudnia do końca stycznia trwają sześciotygodniowe wakacje, a rok podzielony jest na cztery okresy, z których każdy trwa 9, 10 lub 11 tygodni. Razem stanowi to około 40 tygodni nauki w roku. Rok szkolny poprzedzielany jest trzema dwutygodniowymi okresami ferii. Szkoła podstawowa w Australii trwa 7 lat. Zaczyna się w wieku 5–6 lat i kończy się ją w wieku 12 lub 13 lat. W szkole podstawowej dziecko ma nauczyć się pisać, czytać i liczyć, ale wiedzę z konkretnych przedmiotów będzie miało dość przypadkową. Pewne zagadnienia w australijskich szkołach są poruszane w ramach bloków tematycznych, takich jak społeczeństwo i środowisko (Society and Environment), nauki (Science) czy sztuka (Art), a inne zagadnienia są poznawane poprzez realizację projektów, czyli większych opracowań na dany temat. Duża liczba zajęć prowadzona jest przy użyciu komputerów. Ten system nauki w przypadku szkół „przestrzennych” wymaga dużej aktywności i samodzielnej pracy w domu.

---

² Ibidem, s. 59.

Pomimo rozwoju technologii (Internet, fax) dotychczas w szkołach na odległość najbardziej sprawdza się radio, które zapewnia najlepszy kontakt personalny, nawet jeśli zachodzą czasami zakłócenia w słyszalności. Czasami nauczyciele nie słyszą odpowiedzi innych uczniów, którzy uczestniczą w dialogach lub jakiejś grze. Przyczyną tych zakłóceń jest zła pogoda lub wadliwy generator. Z powodu tych trudności szkoły są zainteresowane zastosowaniem nowych technologii, które poprawiłyby przesyłanie wiadomości edukacyjnych. Od późnych lat 90. XX w. komputer pomaga rodzicom i ich dzieciom w edukacji. W Australii w tym systemie nauki kształcone są i korzystają z wiedzy dzieci dziewięcioletnie oraz starsze. Oczywiście rozbudowana jest baza internetowych stron tych szkół, a do wymiany informacji służą fakсы. Niemniej żywy głos nauczyciela przez radio niesie niezastąpione źródło informacji i wzajemnych interpersonalnych relacji.

4. Nauczyciele domowi

W systemie tych rozległych szkół dużą rolę pełnią nauczyciele domowi – rodzina – którzy również ze względu na miejsce zamieszkania są odizolowani od życia w społeczeństwie. Szkoły „powietrzne” mają obowiązek wykorzystać czas przeznaczony na naukę, i tak dla przykładu ilość czasu poświęcona na aktywności dziecka dziesięcioletniego wynosi 30 minut radiowego spotkania z nauczycielem oraz dodatkowo (bez pomocy nauczyciela przez radio) spędzenie dodatkowo 10 minut na czytanie, 50 minut na matematykę, 150 minut na naukę angielskiego, 60 minut na przyrodę i 15 minut na fizykę. W sumie dzieci mają uczyć się 25 godzin w tygodniu przez 5 dni. Tak wygląda program dnia dla dzieci mieszkających na australijskich rozległych terenach. W tych zadaniach pomagają im domowi nauczyciele, którymi z reguły są matki, lecz 30% rodzin korzysta z zatrudnionych przez rząd nauczycieli, którzy pomagają dzieciom w odrabianiu lekcji domowych. Tymi guwernantkami są z reguły młode kobiety, które dopiero ukończyły szkołę lub college i są w trakcie podejmowania decyzji, co chcą robić w życiu. Wielu domowych nauczycieli zauważyło w projektach nauczania swoich uczniów nieustanny rozwój. Między innymi kładzie się nacisk na używanie nowych odkryć technologicznych, aby uczniowie nabywali odpowiednich kompetencji w kontekście znajomości i obsługiwanie światowych nowości technologicznych.

System radiowego połączenia ma przeciwdziałać izolacji społecznej dzieci oraz być środkiem do nauczania i kontaktu z nauczycielem. Dzięki zastosowaniu go dzieci nie są odizolowane i poszkodowane z powodu faktu, iż ich rodzice zamieszkują daleko od miast. Zadaniem nauczycieli jest minimalizować i likwidować poczucie izolacji wśród tych dzieci i dać im jak najwięcej tych samych możliwości i szans, jakie mają dzieci kształcące się w normalnych warunkach edukacyjnych. Dzisiaj istnieje szesnaście takich szkół w Australii. Szkoły te uczą dzieci od czwartego do trzynastego roku życia lub od przedszkola przez siedem kolejnych poziomów. Liczba uczniów jest różna i za-

leży od liczby dzieci mieszkających na danym obszarze. Na przykład w Port Headland School of the Air, w zachodniej Australii, zapisanych jest 40 uczniów, a w szkole Air in Katherine in the Northern Territory – około 300. Jednakże wiele szkół zajmuje się kilkoma niewielkimi, odizolowanymi społecznościami, jak School of the Air in Alice Springs, która ma tylko kilka klas na obszarze 800 tys. mil². Niektórzy żartobliwie stwierdzają, iż są to największe klasy na świecie, ponieważ szkoła School of the Air in Katherine obejmuje swym zasięgiem obszar cztery razy większy niż Wielka Brytania.

5. Edukacja dzieci aborygeńskich

Na olbrzymich australijskich przestrzeniach mieszkają także dzieci aborygeńskie. Od połowy lat 50., a szczególnie w latach 60. XX wieku państwo australijskie sprawowało kilka funkcji odpowiedzialnych za aborygeńską edukację. Referendum z 1967 roku udzieliło państwu nowych uprawnień i zobowiązywało do ponoszenia odpowiedzialności za program aborygeńskiego rozwoju, który również kładł nacisk na kwestie mieszkalnictwa, zdrowia i zatrudnienia. W trakcie rządów premiera Malcolma Frase-ra program dotyczący nauki Aborygenów (ABSTUDY – Aboriginal Study Grants Scheme) z 1969 roku był pierwszym szeroko wprowadzonym i nagrodzonym programem, który od 1955 roku dotyczył wielkich państwowych inicjatyw w kierunku aborygeńskiej edukacji. W tym samym czasie, kiedy był wprowadzany program ABSTUDY, Ministerstwo Edukacji ustalało za pośrednictwem specjalnej komisji, czego potrzebować będą szkolne społeczności aborygenów w kontekście ich edukacji. Te konsultacje i opracowywanie danych trwały aż do początku lat 70. XX wieku.

Od 1968 roku główną odpowiedzialność za aborygeńską edukację dźwigała administracja Terytorium Północnego. Z kolei państwo australijskie prowadziło sprawy związane z finansowaniem budowy kilku obiektów, które miały być dostosowane do potrzeb aborygeńskich dzieci. Między innymi Kormilda Colledge in Darwin, który został powołany w 1967 roku, college w Nhulunbuy w Gove otwarty od 1972 roku i Yirara College w Alice Springs, który został oddany do użytku w 1973 roku. Departament w Stołecznym Stanie Australii (ACT) wziął odpowiedzialność za edukację Aborygenów w Nowej Południowej Walii³. Pomimo istniejącej pomocy w kwestii edukacji dzieci Aborygenów, problem ten jest złożony i nie jest łatwy do omówienia w kilku zdaniach. Dla zobrazowania tej kwestii niech posłuży następujący przykład: kiedy w Sydney udostępniono Aborygenom do zamieszkania budynek, oni po wprowadzeniu się wybili szyby w oknach i na środku mieszkania wzniecali palenisko do przyrządzania potraw. Sprawy ich wychowania i kultury są czasami trudne do pogodzenia ze współczesnym standardem życia społeczeństw, tym trudniejsze są kwestie związane z wy-

---

³ *Education for All Australians*, Canberra 2001, s. 40.

chowaniem i edukacją nowych pokoleń Aborygenów, które socjalizują się w rodzinach żyjących siłą tradycji i w sposób nieprzystający do ogólnie obowiązujących wzorów współczesnej kultury globalnej.

Aby więc uchronić te dzieci, a szczególnie poświęcić czas tym, które wykazują najwyższy potencjał, stworzono w Australii Assistance for Isolated Children Scheme – AIC⁴.

6. Zakończenie

Już od okresu powojennego obserwujemy rozwój australijskiego sektora edukacyjnego. W czasie pierwszych trzech dekad po drugiej wojnie światowej dokonał się rozwój zarówno w zakresie wielkości, jak i dostosowania społecznego systemu edukacyjnego. Po zastosowaniu programu imigracyjnego i powojennego *baby boomu* procent dzieci w wieku od 5 do 14 lat wynosił w latach 1947–1954 40% populacji. Od roku 1955 rosła liczba szkół podstawowych, dlatego w tym pierwszym okresie głównym zadaniem rządu było zorganizowanie edukacji dla tych dzieci, a później zainteresowanie się szkolnictwem wyższym⁵. Po wojnie edukacja dzieci w 4/5 była zdominowana przez szkoły państwowe. Pomimo rosnącej liczby szkół w okresie powojennym rządy premiera Menziesia w latach od 1949–1966 były okresem dość posępnym dla australijskiej edukacji stanowej⁶. Skala pomocy państwa i zaangażowania w szkolnictwo podstawowe i średnie znacząco zwiększyła się wraz z elekcją rządów partii pracy w 1972 roku⁷.

W późniejszym czasie, pomimo unikalnych szkół rozległych na wielkiej przestrzeni, australijska oświata i edukacja reprezentuje wysoki poziom. Wyniki badań przeprowadzone przez Organizację Narodów Zjednoczonych pokazały, iż Australia wśród 24 najbardziej rozwiniętych krajów świata zajęła wysokie, bo aż piąte miejsce po: Korei Południowej, Japonii, Finlandii i Kanadzie. W raporcie tym głównie chodziło o to, co faktycznie uczniowie wiedzą i czego są w stanie dokonać. Testy te wykonano w 2002 roku na uczniach w wieku 14 i 15 lat w zakresie: czytania, matematyki i nauk przyrodniczych (fizyki, chemii, biologii).

Jednym z głównych założeń australijskiej praktyki szkolnej jest dostosowanie nauki do możliwości ucznia. Rezultatem tego jest brak centralnie zalecanych podręczników i spójnych programów, co prowadzi w wielu przypadkach do spłylenia podawanych i nauczanych treści. Drugim problemem jest zaniechanie nauczania pamięciowego. Nauczyciele uważają, iż wystarczy zrozumieć wykładany materiał, a jego utrwalenie nie jest konieczne. Wykładanie fragmentów i pewnych bloków prowadzi jednocześnie

---

⁴ B. Coppell, *Australia in Facts and Figures*, Melbourne 19994, s. 226.

⁵ S. Marginson, *Educating Australia*, Cambridge 1997, s. 20.

⁶ D. Mosler, *Australia. The Recreational Society*, West Point 2002, s. 130.

⁷ K. Hancock, *Australian Society*, Melbourne 1989, s. 74.

do ograniczonego spojrzenia na całość wiedzy i uporządkowania jej w swoich własnych konstrukcjach myślowych. Socjologiczne spojrzenie na edukację pokazało, iż szkoły nie przygotowują w pełni i nie wypełniają społecznej, politycznej i ekonomicznej próżni. Ten fakt jest podkreślany zarówno przez prywatne, jak i publiczne szkoły, które widzą społeczne podziały wśród ludzi młodych w dzisiejszym świecie⁸.

LITERATURA:

- Coppell B., *Australia in Facts and Figures*, Ringwood 1994.
Education for All Australians, Canberra 2001.
Einfeld J., *Life in Australian Outback*, Farmington Hills 2003.
Hancock K., *Australian Society*, Melbourne 1989.
Marginson S., *Educating Australia*, Cambridge 1997.
Mosler D., *Australia. The Recreational Society*, West Point America 2002.
Stafford Ch., Furze B., *Society and Change*, Melbourne 1997.

---

⁸ Ch. Stafford, B. Furze, *Society and Change*, Melbourne 1997, s. 128.